

Харківський національний університет будівництва та архітектури,
кафедра основ архітектури

ПРО ПЕДАГОГІКУ ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ АРХІТЕКТУРНІЙ ШКОЛІ

© Ремізова О. І., 2019

Висвітлено основні засоби розвитку сучасної української архітектурної школи, виокремлено основні її проблеми.

Ключові слова: педагогіка; архітектура; школа.

Постановка проблеми

Сьогодні система архітектурної освіти в Україні, що склалася як цілісність у радянські часи, зазнає серйозних трансформацій. Однак цей процес досі не відрефлексований.

Виклад основного матеріалу

Україна як незалежна держава вибрала європейський вектор розвитку із його демократичними принципами гуртожитку, проте досі не усвідомила свого колосального відставання. Якщо європейські освітні інституції започатковано від перших університетів XII–XIII ст., то наша освітня система – тільки від колегіумів кінця XVI ст. Архітектурна ж освіта на території України сформувалася як “сателіт” російського імперського академізму, а потім як “гвинтик” радянської школи. Про специфіку української архітектурної системи освіти як особливе явище говорити не доводилося.

Однак нині, в умовах конкурентної ринкової економіки, питання своєрідності або регіональної автентичності української архітектурної школи загострилося. Ми намагаємося “одягнути на себе” європейське “вбрання”, не здійснюючи рефлексії власних соціальних і професійних процесів. Якщо в радянські часи “стабільністю” (яка переросла потім у застій) виправдовували відсутність новаторських методів навчання (окремі спроби спостерігалися, наприклад, у ХІБІ в 80-ті роки ХХ ст., але вони не набули великого поширення [1]), то тепер, зважаючи на економічну конкуренцію, підвищення мобільності, відкритість кордонів, доступність інформації й подібні фактори, завдання трансформування архітектурної освіти виходить на передній план. “Ідеальний світ” відкритих раз і назавжди “принципів навчання” зруйнувався. Зникли “правила радянського гуртожитку” і залізна завіса, на зміну яким прийшло право самим вибудовувати траєкторію свого розвитку.

Реальність змінилася, а стара система освіти залишилася. Правила Болонської системи, застосовані механічно, без пошуків своїх методів і усвідомлення власних реалій, не спрацьовують [2]. Між освітньою системою і реаліями українського життя не відбулося дифузії. Сучасні запити суспільства до архітектурної освіти ніяк не вплинули на її структуру і методи.

Сьогодні в Україні спостерігається падіння престижності вищої освіти взагалі й архітектурної освіти зокрема, що великою мірою зумовлено відсутністю взаємозв'язку між реальними проблемами міського життя і навчальним процесом. З урахуванням цього виокремимо основні проблеми архітектурної школи [3].

У сучасному суспільстві склалася парадоксальна ситуація: падіння престижності вищої освіти взагалі й архітектурної освіти зокрема супроводжується високим попитом на масову неякісну вищу освіту. Така суперечність призводить до збільшення набору до вишів студентів, які

не мають попередньої професійної підготовки, до відсутності конкурсу, поганого навчання і випуску некваліфікованих фахівців.

Аналіз ситуації, що склалася, дає змогу виділити дві групи проблем: перша стосується пропедевтики, тобто попередньої підготовки студентів, які приходять вчитися на архітектурні факультети, друга – власне архітектурної педагогіки і методики викладання.

У маси студентів молодших курсів спостерігається апатія або відсутність зацікавленості та мотивації до вибору професії. Це багато в чому зумовлено вузьким кругозором, незнанням перспектив і ролі своєї професії в суспільстві, а в кінцевому підсумку і відсутністю робочих місць на ринку праці.

Велика частина студентів не мотивована на вибрану професію. Значною мірою це спричинено тим, що діти ростуть у художньо і просторово бідному середовищі, у них немає уявлень і візуального досвіду художньої оцінки середовища та бачення реальних проблем міста. Вони не уявляють тих можливостей, які їм дають дизайн та архітектура. А небажання ознайомлюватися з фаховою літературою посилює цю проблему.

Важливо також, що середня школа не дає навіть мінімальних знань про мистецтво і архітектуру, підготовки з малюнка і креслення.

Внаслідок слабкої довшівської підготовки у багатьох студентів не розвинене категоріальне мислення: вимовляючи слова, студент не може пояснити, що вони означають. Оскільки середня школа не вчить мислити й шукати, студенти не здатні творчо синтезувати, а мислять шаблонами та стереотипами.

Відсутність навичок естетичного мислення породжує нездатність порівнювати, зіставляти і робити логічні висновки на художньому рівні. Нерозвиненість категоріального мислення, відсутність базових понять, таких як час, простір, гармонійність тощо, призводить до того, що студент не може працювати із метафорами, сценаріями, художніми моделями. У нього немає такої картини світу, відсутнє уявлення про час і еволюцію, змінюваність епох. Він не уявляє собі, що таке епохи (ренесанс, романтизм, авангард тощо), в які періоди вони сформувалися і чим принципово відрізнялися. У студентів відсутня здатність порівнювати, зіставляти і робити логічні висновки на художньому рівні, тобто немає навичок мислення.

Для навчання цьому потрібні спеціальні методики.

Виділимо основні педагогічні проблеми.

Мінімізація часу аудиторного навчання актуалізує завдання зміни змісту освіти, а не збільшення кількості інформації, що передається.

Відсутність рейтингу рівня підготовки студентів призводить до демотивації, апатії та нівелювання конкурентності в навчальному процесі, що, своєю чергою, спричиняє формальний підхід і в системі оцінки якості роботи викладачів.

Важливу роль у деградації освітньої системи також відіграє пряма залежність ЗВО від плати студентів за навчання, що дає змогу маніпулювати і призводить до виникнення “вічних студентів”.

Які вбачаємо способи виходу із ситуації, що склалася в архітектурній педагогіці?

1. Проблематизація навчальних проектних та дослідницьких завдань на основі реальних умов і проблем історичних міст допоможе активізувати навчання, змусить студента шукати і знаходити рішення. Ця методика покликана запобігти механічному збільшенню обсягів інформації з різних предметів.

2. Колективні та ігрові форми занять, які сприяють усвідомленню складності й взаємодоповнюваності різних процесів і смислів усередині професії, допоможуть активізувати навчальний процес і визначити власні ролі (лідер, розробник, керівник тощо).

3. Необхідно підвести студента до усвідомлення процесів культурної взаємодії, тобто розуміння складності та взаємодоповнення різних процесів і смислів усередині професії. Вирішення художніх завдань (пошук ідеї, образу, композиції) має бути виділено як основне в розробленні проекту [4].

4. Взаємозв'язок і координація навчальних предметів з постановкою комплексних проектно-художніх завдань дасть змогу оптимізувати навчальний процес. Наприклад: пошук образу і композиції дає змогу зв'язати під час ескізування засоби малюнка, живопису, плаката і макетування, а

розроблення креслень архітектурного проєкту передбачає освоєння графіки і нарисної геометрії, опрацювання конструктивного вирішення всього проєкту повинно спиратися на освоєння таких предметів, як “Архітектурні конструкції”, “Теоретична механіка”, “Будівельна механіка” тощо. У результаті вдосконалення методики викладання повинні скластися комплексні завдання, які створять цілісну картину професійних взаємозв’язків упродовж процесу проєктування.

5. Необхідно акцентувати на естетичних і культурних цінностях проєктування.

6. Потрібно розвивати конкурсні форми роботи і рейтингове оцінювання.

7. Система творчих майстерень під керівництвом педагогів, які упроваджують авторські методики навчання, допоможе створити творче середовище й активізувати інтерес студента до професійних проблем.

8. Розроблення єдиних критеріїв оцінювання роботи як студента, так і викладача дасть змогу зробити демократичнішою атмосферу навчання та підвищити соціальну активність студента.

1. Ремізова Е. І. *О педагогике художественного творчества в архитектуре XX века // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті.* – Харків, 2010. – № 3. – С. 158–160.

2. Буряк О. П., Пундик Я. Л., Яровий О. В., Ремізова О. І. “Болонські” труднощі й засади індивідуалізації освіти // *Проблеми впровадження кредитно-модульної системи очима студентів та викладачів: збірка наук. праць III Міжнар. наук.-метод. конференції.* – Харків, 2010. – С. 49–51.

3. Ремізова О. *Сучасна архітектурна освіта в Україні: “хвороби” і методи “лікування” // Перспективи освітньої політики України в галузі архітектури та містобудування: тези Всеукр. конференції.* – Харків: ХНУБА, 2017. – С. 25–26.

4. Качемцева Л. В., Ремізова Е. І. *Проблеми взаємозв’язку курсов композиції и архітектурного проєктування // Матеріали 66-ї науково-методичної конференції ХДТУБА.* – Харків, 2011. – С. 115–118.

O. I. Remizova

Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture,
Department of Architecture Fundamentals

ON THE PEDAGOGY OF ARTISTIC CREATION IN THE MODERN UKRAINIAN ARCHITECTURAL SCHOOL

© Remizova O. I., 2019

At present, the system of architectural education in Ukraine, which has developed as a whole in the Soviet times, is undergoing a major transformation. However, this process has not yet been reflected. Ukraine, as an independent state, chose the European vector of development with its democratic principles of the hostel, but has not yet realized its enormous backwardness. If European educational institutions originate from the first universities of the twelfth and thirteenth centuries, then our educational system is only from colleges of the late sixteenth century. Architectural education in the territory of Ukraine was formed as a “satellite” of Russian imperial academism, and then as a “cog” of the Soviet school. The specificity of the Ukrainian architectural system of education was not mentioned as a special phenomenon.

However, in the context of a competitive market economy, the question of the uniqueness or regional authenticity of the Ukrainian School of Architecture is very acute. We try to “dress on ourselves” European “clothes” without reflecting our own social and professional processes. If in the Soviet times “stability” (which then grew into stagnation) justified the absence of innovative teaching methods (some attempts were made, for example, in the 1980s, but they did not become widespread [1]), now economic competition, increasing mobility, openness of borders, accessibility of information and the like factors put the challenge of transforming architectural education to the fore. The “ideal world” of the open and forever “principles of learning” has collapsed. Gone were the “rules of the Soviet hostel” and the iron curtain, which was replaced by the right themselves to build the trajectory of their development. The article describes the main means of development of the modern Ukrainian architectural school.

Key words: pedagogy architecture; school.